

ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ ФРАНЦУЗЬКИХ ГОРОДЯН ПРОТИ АНГЛІЙЦІВ НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ СТОЛІТНЬОЇ ВІЙНИ

Полякова Лариса Іванівна,

к.і.н., доцент

Балашова Ганна Олегівна

Магістрантка

Мелітопольський державний педагогічний університет

Імені Богдана Хмельницького

м. Мелітополь, Україна

Актуальність теми полягає в можливості аналізу визвольного руху французьких городян проти англійців на першому етапі Столітньої війни, як підґрунтя для подальшого розгортання патріотичного руху. Патріотичний рух французького народу зробив можливою перемогу в Столітній війні і формування єдиної французької нації.

Мета дослідження: аналіз національно-визвольного руху на першому етапі війни.

У XIV-XV ст. вибухнув найбільший в історії середньовічної Європи військово-політичний конфлікт між Англією і Францією, який тривав з 1337 по 1453 рік. Одне з явищ, викликаних нею до життя, – визвольний рух проти англійської окупації у Франції. Масова боротьба проти англійців розгорнулася тут в період, коли ще не склалася нація. Проте вже в ту феодальну епоху визвольний рух було пов'язано з яскравими проявами національної самосвідомості, яка починає формуватися, становлення якої прискорила війна.

Значну роль в цьому русі відіграли соціальні верстви міста і села. Соціальний протест низів був тісно переплетений з розвитком визвольної боротьби французького народу. Ці явища мали один на одного безпосередній вплив.

Як відомо з історичної літератури, перший етап Столітньої війни (1337-1360 рр.) пройшов під знаком незаперечної військової переваги Англії. Саме

тут слід шукати витoki і перші спроби масового опору завойовникам у Франції. Відомі великі перемоги, здобуті англійцями при Слейсі (1340 р.), Кресі (1346 р.) і Пуатьє (1356 р.).

Однак, слід зауважити, не тільки цим визначалося скрутне становище, в якому опинилася країна в ці десятиліття. Починаючи з перших років війни англійці застосовували у Франції традиційну для того часу тактику «спустошень» – широких грабіжницьких походів. Восени 1339 року англійський король Едуард III, за повідомленням хроніста Уолсінгема, «спалив тисячу сіл і спричинив великі спустошення» в Північній Франції [1]. Розоривши Пікардію, Фландрію, Нормандію, англійці в середині 40-х років XIV ст. підійшли до Парижу, розграбували і спалили околиці столиці.

Англійців приваблювали багатства французьких міст. Захоплений 1347 року Кале був розграбований: розлючений довгою і важкою облогою Едуард III вигнав з міста всіх жителів, дозволивши їм взяти тільки те, що вони могли забрати на собі [2]. В Англію на кораблях доставлялися коштовності, тканини, килими, золото. Як писав Уолсінгем, в Англії «тепер не було жінки», яка не мала одягу, прикрас, посуду з Кале і інших французьких міст. У багатьох будинках з'явилися золоті і срібні вироби з Франції [1].

Інші почуття викликала ця війна у Франції. Тяжкі лиха, що обрушилися на мирне населення, стали першою передумовою зростаючих антианглійських настроїв – початком масового опору і визвольного руху. Перш за все ці настрої торкнулися тих, хто найбільше страждав від війни, – городян і селян. Жан де Венетто і анонімний автор «Хроніки перших чотирьох Валуа» відбили в своїх творах зростаюче почуття образи за Францію, за її народ. Уже в 40-х роках XIV ст. вони намагалися в своїх хроніках пом'якшити масштаби невдач французького флоту і армії при Слейсі і Кресі, обурювалися з приводу жорстокості і жадібності англійців. З гнівом писав Жан де Венетто про те, що Едуард вигнав жителів Кале, «змусивши їх з дітьми і дружинами просити милостиню по світу» [3,с.148].

Саме городяни Франції в середині 40-х - середині 50-х років XIV ст. надали завойовникам опір, який не вкладався в норми традиційної війни між

феодалними володарями і свідчив про зростаючий опір населення Франції загарбницьким планам англійських феодалів. Запекло боролися разом з гарнізоном жителі Кана; останні захисники міста укріпилися в цитаделі, відмовившись від можливості здатися на прийнятних умовах. Цілий рік (1346 - 1347) армія Едуарда III тримала облогу Кале, але не могла змусити місто здатися. Не тільки гарнізон, але і все населення міста проявило справжній героїзм. Жителі Кале голодували, але не здавалися. Коли біля стін міста з'явилася французька армія на чолі з королем Філіпом VI, городяни з міських стін шумно вітали її, розмахуючи прапорами і факелами. І відхід французької армії, яка не прийняла бій і залишила Кале напризволяще, змусило місто здатися.

Одним із важливих прикладів героїзму та зростаючої активності городян в боротьбі проти завойовників стало в цей період поява міського ополчення на полі бою у Пуатьє. Городяни з власної ініціативи бажали допомогти королю в майбутньому бою. Однак Іоанн II (син Філіпа VI) здійснив вчинок, який автор «Хроніки перших чотирьох Валуа» назвав "безумством"[3,с.148]. Дотримуючись традиційного рицарського уявленням, що війна між королями – справа знаті і феодалних дружин, Іоанн відіслав ополчення назад. Нищівна поразка, після якого Франція залишилася без армії і короля (Іоанн II відповідно до норм рицарської моралі здався в полон), поставило країну на грань катастрофи.

Не можна не зауважити на тому, що в народних масах поряд з ще більшою неприязню до завойовників виникло невдоволення французьким дворянством. Феодалні дружини бігли з поля бою у Пуатьє, близький родич королівського дому король Наварри Карл Злий ще до Пуатьє вступив в союз з англійцями, спираючись на верхівку сепаратистські налаштованого нормандського дворянства. Почастішали грабіжницькі рейди завойовників по території Франції, які не зустрічали жодного опору. З одного боку, вони загострили прояви невдоволення соціальних низів (Паризьке повстання, Жакерія), з іншого – сприяли початку масової боротьби проти завойовників.

Відразу ж після битви при Пуатьє була написана поема «Жалобна пісня про битву при Пуатьє». В творі її анонімний автор нещадно викрив дворян як зрадників інтересів Франції та короля.

Відтак, городяни і селяни Франції після битви при Пуатьє почали все активніше включатися в боротьбу проти завойовників. На перших порах основу їх дій становила елементарна самооборона, яка з часом перейшла в більш складні форми боротьби. Уже в 1357 р. бунтує Париж (там розгортався рух під керівництвом Етьєна Марселя) були вжиті заходи для захисту міста від можливого нападу англійців. Жителі міст Іль-де-Франса, Вермандуа, Пікардії і Нормандії рішуче виступили проти англійської армії і Карла Наваррського – союзника Едуарда III.

Стає очевидним, що англійці вже 1359 р. почали розцінювати дії городян як свідомий опір і, по суті, вперше в історії Столітньої війни перейшли від звичайних «спустошень» до цілеспрямованих дій: повного спалення і масового знищення жителів. Нищенню піддавалися саме ті міста, в яких, завойовники зустрічали відсіч не тільки з боку гарнізону, а й населення[4,с.61].

Таким чином, вже на першому етапі Столітньої війни зароджується визвольний рух городян проти англійців. Далі цей рух набуде широкого масштабу і приведе французів до перемоги над англійцями в період Столітньої війни.

Список використаної літератури

1. Калмыкова Елена. Образы войны в исторических представлениях англичан позднего Средневековья. – Издательство «Квадрига». – 2010. – 664 с.
2. Копилов Дмитро. Війни. Цей день в історії. Облога Кале. – [Електронний ресурс]. <https://www.jnsm.com.ua/h/0803Q/>
3. Люблинская А.Д. Источниковедение по истории средних веков. –Л.,1955. – 372 с.
4. Басовская Н. И. Освободительное движение во Франции в период Столетней войны // Вопросы истории. – 1987. – № 1. - С. 48-66.